

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1916 kl. 4,30 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ökat statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar på landet. (2 avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 181, hava herrar *Lundgren* och *Molin* i Dombäcksmark hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i vad mån och på vad sätt ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar böra utgå, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Till stöd härför hava motionärerna dels hänvisat till den motivering, som förekommit i motionen nr 19 vid 1914 års senare riksdag, dels ock åberopat motionen nr 9 vid 1915 års riksdag.

Såsom motionärerna i motiveringen till förevarande motion antyda, var spørsmålet om ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar, i anledning av väckta motioner, föremål för behandling vid 1914 års senare och 1915 års riksdagar. Vid nämnda båda tillfällen avtog första kammaren de i angivet syfte gjorda framställningarna, under det att andra kammaren biföll en hemställan, som ordagrant återfinnes i det av motionärerna nu gjorda yrkandet; och hade frågan sålunda på grund av kammarnas stridiga beslut förfallit. Utskottet.

Ur det jordbruksutskottets utlåtande, nr 14, vilket sistlidet är vann första kammarens bifall, tillåter sig utskottet anföra följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 10 saml. 7 häft. (Nr 18.)

»Den föreliggande motionen avser en nedsättning över hela linjen av de på jordägarna belöpande kostnaderna för lantmateriförrättningar, samt ett läggande i motsvarande ökad grad av kostnaderna härför på staten. Ett genomförande härav skulle väl i sig innebära en ny reglering av löneförmånerna för rikets lantmätarkår.

Att en ytterligare lindring i de enskildes kostnader för lantmateriförrättningar i många fall skulle verka välgörande, torde väl vara höjt över varje tvivel; men det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida det kan anses välbetänkt att redan nu, då så kort tid förflutit sedan år 1909 en allmän reglering av dessa förhållanden ägde rum, varvid lantmateritaxorna nedsattes med en tredjedel av de förut gällande, förbereda en omläggning över hela linjen.

Vidare torde det kunna ifrågasättas, om en sådan allmän nedsättning av de på jordägarna fallande kostnaderna för lantmateriförrättningar är den naturligaste vägen till lindring för enskilda med avseende å kostnader för jorddelningar.

Det uttalades i riksdagens första kammare, då föreliggande fråga vid sistlidna riksdag där behandlades: att ökade statsutgifter till jorddelningsväsendet under den närmaste tiden torde komma att ifrågasättas; att ett grundligt omdaningsarbete för närvarande förbereddes inom jorddelningslagstiftningen; att det låge nära till hands att antaga, att tidsenligare lagbestämmelser på detta område komme att förutsätta statens understöd i vidsträcktare mån än hittills; att självfallet detta bleve förhållandet beträffande de storskiftade socknarna i Kopparbergs län, där en ändamålsenligare jorddelning utgjorde grundvillkoret för jordbrukets uppsving; att nya skiften där icke kunde komma till stånd med mindre den särskilt för de trakterna gällande inskränknigen i skiftesvitsordet upphävdes; att detta icke torde kunna komma i fråga utan ett ökat ekonomiskt understöd från statens sida; att den under utarbetande varande nya mätningförordningen helt säkert komme att förutsätta ökade utgifter av statsverket, icke av de enskilda; att vad beträffade de särskilda fall, där jorddelningskostnaderna verkade mer än vanligt tryckande, statsbidrag torde som hittills på särskilda framställningar komma att erfordras; att de vid jorddelningarna förekommande penninglikvider mellan delägarna för odling, hävd, ståndskog och utflyttning m. m. ofta drabbade tyngre än arvodena för lantmateriförrättningarna; samt att statsanslag och lånefonder för nu angivna ändamål skulle för jordägarna avhjälpa ett verkligt behov.

Utskottet delar i all huvudsak den sålunda uttalade uppfattningen och håller före, att staten genom att träda emellan i vissa fall, där verkliga och påvisbara behov föreligga, på ett långt verksammare sätt än

motionärernas förslag kan åstadkomma skulle främja just de viktiga intressen, som motionärerna velat tillgodose.»

Då det synes utskottet, att de av sistlidet års jordbruksutskott åberopade skäl och synpunkter fortfarande i huvudsak äga sin giltighet, finner utskottet ingen anledning att frångå sin då intagna ståndpunkt. Enligt vad utskottet inhämtat, är det ovan omnämnda förslaget till ny mättningsförordning alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning, efter att för yttrande hava varit remitterat till åtskilliga myndigheter och korporationer.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1916.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Hrr greve Hamilton, Ericsson, Petersson, P. Alfred, Paulson, Holmquist, Lindblad, greve Wachtmeister, Linders, Åkerlund, Nilsson i Tånga, Öberg, Nilsson i Linnås, Lundström, Ingeström, Fagerlin och Tysk.

Reservationer:

av herrar *R. G. Hamilton, Öberg, Lundström, Nilsson* i Tånga och *Tysk*, som anförde:

Såsom motionärerna i motiveringen till förevarande motion erinra, var spørgsmålet om ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmåteriförrättningar föremål för behandling av 1914 års senare och 1915 års riksdagar. År 1914 biföll andra kammaren på förslag av jordbruksutskottet den framställning, som numera ordagrant återfinnes såsom motionärernas yrkande, under det att första kammaren i anslutning till en av ett flertal reservanter inom utskottet framförd hemställan avsåg den gjorda framställningen, vadan frågan för det dåvarande hade förfallit. Sedan motionärerna sistlidet år förändrat sitt yrkande till fullständig överensstämmelse med andra kammarens år 1914 fattade beslut, hemställde jordbruksutskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, vilken hemställan vann första kammarens bifall. Andra kammaren åter anslöt sig till en av åtskilliga reservanter inom utskottet uttalad uppfattning, vari hemställdes om bifall till motionen. På grund av kamrarnas stridiga beslut hade frågan sålunda jämväl sistnämnda år förfallit.

I motiveringen till berörda hemställan åberopade reservanterna inom sistlidet års jordbruksutskott till en början utskottets vid 1914 års senare riksdag utlåtande, av vilket här må intagas följande.

»Utskottet finner för sin del den ifrågavarande framställningen vara förtjänt av synnerligt beaktande. Då motionärerna göra gällande, att ett starkt missnöje råder och allmänt klagomål förspörjes över lantmåteriförrättningarnas dyrhet, även efter de lättnader därutinnan, som 1909 års taxa medförde, är detta ett påstående, som icke läser kunna helt tillbakavisas. I allmänhet torde nämligen, såsom här nedan skall något beröras, nämnda förrättningar fortfarande i en allt för hög grad betunga de däri deltagande jordägarna.

I likhet med motionären anser utskottet sålunda starka billighets-skäl tala för ett fortskridande på den en gång inslagna vägen av en genom statens mellankomst möjliggjord, efter hand genomförd avlösning av jordbrukets nuvarande onera för lantmåteriet. Men därjämte synes en dylik, i allt större utsträckning genomförd förändring av lantmätarnas tjänste-

inkomster från huvudsakligen privata arvoden enligt taxa för varje särskild förrättning till fast avlöning av staten, vara en av förhållandenas egen natur betingad, konsekvent utveckling av det 1909 införda blandade avlöningssystemet med dess, principiellt sett, tämligen godtyckligt valda proportionssiffra för statsbidragets storlek.

Även bortsett därifrån, att inom näringslivets alla områden kraven på stöd och omvårdnad från statsmakternas sida blivit allt mera erkända, har nämligen, såsom ovan framhållits, lantmäteriets uppgift numera avsevärt vidgats samt blivit för *samhället* betydelsefullare än tillförne, då tillgodoseendet av enskilda lantushållningsändamål var det avgjort övervägande intresset. Redan förut har vidrörts den jämväl av motionärerna framhållna synpunkten, att skiftesverket tillför staten ett i mån av sin tillväxt allt värdefullare och i flera hänseenden outhärligt material i kartor och ägobeskrivningar. Än vidare torde det vara ett obestriddigt statsintresse, att de fastigheter, som uppstå vid jords delning, bliva utbrutna i enlighet med laga föreskrifter och på ett för rättssäkerheten fullt betryggande sätt.

Det är emellertid ej blott ökad trygghet i jordbesittningsförhållandena, som det allmänna har att vinna av ett ändamålsenligt ordnat jorddelningsväsende. Ett sådant framstår därjämte i allt högre grad såsom en, särskilt för lantbefolkningen socialt betydelsefull angelägenhet, i det att därigenom möjliggöres det intensivare utnyttjande av landets jordområde, som numera av statsmakterna eftersträvas. Då staten på allt sätt söker främja uppkomsten av småbruk, synes det otvivelaktigt, att delning i önskvärd omfattning och där sådant kan vara lämpligt, jämväl sammandragning av enskilda jordägares odlade områden liksom ock en alltmere utsträckt kolonisation av den ouppodlade jorden, i icke oväsentlig mån borde kunna underlättas, ifall ett mindre kostsamt och tungt jorddelningsförfarande stode de förrättningssökande till buds.

En betydelsefull åtgärd i denna riktning vidtogs visserligen vid innevarande års första riksdag, då ovanberörda anslag till lantmätares tjänsteresor utsträckts att avse icke blott ersättning för resa ända fram till förrättningsstället utan ock, vid jordavsöndringar för obemedlade och mindre bemedlades räkning, själva *förrättningsarvodet*.

Emellertid anser utskottet, att även om jordavsöndring torde vara den vanligaste formen för upplåtelse av mindre jordområden, behov av lindring i avseende å förrättningskostnaderna jämväl föreligger i fråga om andra såväl mindre som vidlyftigare lantmateriförrättningar framför allt i fråga om de mest kostsamma slagen därav, nämligen laga skifte och hemmansklyvning. Visserligen torde, med vissa undantag, särskilt beträf-

fande Kopparbergs län med dess från övriga landsdelar avvikande skifteslagstiftning, rikets jord till allra största delen numera hava undergått laga skifte. Men å andra sidan torde de skiften, som återstå, komma att övergå sådana trakter, där befolkningens ekonomiska bärkraft är tämligen svag, och där det sålunda är av vikt, att ej skifteskostnaderna bliva för dryga. En liknande synpunkt torde vara tillämplig beträffande de delar av landet, där bland de sekundära jorddelningsformerna hemmansklyvning utgör den vanligast förekommande. I trakter, där en långt driven jordsplittring råder, kunna ägotternas stora antal och spridda belägenhet föranleda förrättningskostnader, vilka icke stå i skäligt förhållande till värdet av den fördel, som genom förrättningen kan vinnas.

Om sålunda, enligt utskottets mening, nu anförda omständigheter innebära tillräckligt vägande skäl för statens övertagande, i vidare mån än hittills skett, av de dryga utgifter för lantmåteriförrättningar, varmed den jordbrukande befolkningen fortfarande betungas, kunde måhända dock — med hänsyn till den korta tid, som förflutit efter den nya lantmåteritaxans tillkomst — någon tvekan råda, huruvida den lämpliga tidpunkten för förnyade reduceringar av lantmåteriarvodena ännu är inne. Då emellertid, såsom känt är, en ny mättningsförordning utarbetats, som för närvarande är föremål för Kungl. Maj:ts granskning, och denna förordning tvivelsutan, främst på grund av däruti föreslaget modernare system för bestämmande av ägo gränser ävensom skärpta fordringar på ägomätningarnas noggrannhet, i sin mån kommer att föranleda vissa ökade kostnader, vilka staten lär ensam bära vidkännas, har det synts utskottet riktigast, att Kungl. Maj:ts uppmärksamhet redan nu riktades jämväl på den ifrågavarande synnerligen betydelsefulla angelägenheten, som med det snaraste bör erhålla en mera tillfredsställande lösning än den, som vanns genom 1909 års ovanberörda omläggning av lantmåteriarvodena.»

Sedan reservanterna inom 1915 års jordbruksutskott förklarar sig till alla delar ansluta sig till de anförda uttalandena, framhöllo reservanterna för egen del lämpligheten av att denna fråga av Kungl. Maj:t upptoges till prövning i sammanhang med det i utlåtandet omnämnda förslaget till ny mättningsförordning, vilket, enligt vad reservanterna inhämtat, samma är vore föremål för sakkunnig granskning.

Vi dela i all huvudsak den uppfattning, som i det ovan anförda kommit till uttryck. Härtill kommer, att enligt vad vi förvissat oss om, berörda förslag till ny mättningsförordning, sedan detsamma varit för yttrande remitterat till åtskilliga myndigheter och korporationer, alljämt är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. En åtgärd i rikt-

ning mot lösningen av förevarande spörsmål har emellertid även i annan ordning kommit till stånd. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 21 januari 1916 har nämligen lantmäteristyrelsen anfört, att till behandling inom styrelsen föreläge, *dels* en av styrelsen för lantmäteriauskultanternas förening gjord framställning om vidtagande av åtgärder för ernående av gynnsammare befordringsförhållanden och bättre ekonomisk ställning för de obefordrade lantmäteritjänstemännen, varvid framhållits såsom önskemål inrättande av 30 nya distriktslantmätartjänster samt förändring av extra lantmätarbefattningarna till distriktslantmätartjänster ävensom beredande av arvode åt varje såsom tjänstemedhjälpare verksam auskultant, *dels* en av styrelsen för Sveriges lantmätarförening gjord framställning om revision av gällande taxa på arvode för lantmäteriförrättningar, *dels ock* ordnandet av frågan om personal å lantmäterikontoren i länen och av arbetena därstädes, vilka tre ärenden, som givetvis ägde inbördes sammanhang, berörde organisationen av lantmäteristaten i länen i dess helhet och därför borde upptagas till behandling i ett sammanhang. Då arbetets art och omfattning emellertid vore sådan, att något nöjaktigt resultat icke kunde vinnas, om lantmäteristyrelsen för dess utförande skulle vara hänvisad till sina ordinarie arbetskrafter, borde styrelsen för utförande av ifrågavarande arbete beredas tillgång till extra arbetskrafter och i samband därmed förstärkning av sin sak- och ortskännedom, för vilket ändamål styrelsen ansåge erforderligt, bland annat, att till ifrågavarande utredningsarbete hos styrelsen inkallades för en tid av högst tre månader fyra sakkunniga lantmätare.

Med anledning av denna lantmäteristyrelsens framställning har Kungl. Maj:t den 21 januari 1916 *dels* beviljat en ledamot i styrelsen för handläggning av ifrågavarande ärenden ledighet från övriga göromål inom styrelsen, *dels ock* ställt medel till förfogande för utförande i övrigt av ifrågavarande utredning.

Vid företagande av sistberörda utredning synes det oss vara av vikt att jämväl de synpunkter, som till stöd för motionärernas hemställda framdragits, vinna tillbörligt beaktande. Härvidlag torde ett uttalande från riksdagens sida fästa uppmärksamheten på det föreliggande spörsmålet och bidra till en lycklig lösning av denna för stora delar av vårt lands befolkning betydelsefulla fråga.

På grund av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen må, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i vilken mån

och på vad sätt ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmåteriförrättningar böra utgå, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

samt av herr *Linders*.